НАРОДНИ БРОЈ 35.

„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку, уторком на по табака.

Цена је за Аустро-Угарску:
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.

За Србију:
на четврт год. 8 дин., на по год. 16 дин.

Народни бројеви од петка, нарочито за шире народне кругове уређени, могу засебно да се претплате, а цена им је:
на 1 месец . . . . . 25 нов.
на четврт године . . . . . 75 нов.

ЗАСТАВА.

За ОГЛАСЕ плаћа се по 6 новч. од сваке врсте ситних слова; за жиг се плаћа по 30 нов. сваки пут.
За „Приповедање“ плаћа се 20 нов. од врсте.

ДОПИСИ шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ.“

Уредништво и администрација „Заставе“ налази се у кући г. Ст. Јеротића, главна улица

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСЕ не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 нов.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

БРОЈ 135. У НОВОМ САДУ У ПЕТАК 4. СЕПТЕМБРА 1898. ГОДИНА XXXIII.

Писмо из Тројединице.

(Држање наше владе према Србима).

Хоћу да Вам пишем о држању владе према Србима у Тројединици. Ту се може рећи, да је све горе; наша влада све више и све отворенније ставља се на становиште чистог искључивог Хрватства.

До сада је био обичај, да су бар званични кругови држали се макар привидно законитог становишта и законитих форми, а данас већ нема никакве разлике између најљућих стеклиша и најчистијих владиноваца.

У последње време државници „Обзорови“ држе лекције званичним круговима о државноправном положају ове земље, ови опет одговарају у „Народним Новинама“ оним првима. „Обзор“ наравно навија воду на своју воденицу и пребацује владиновцима, што не заступају интересе ове земље како би требало, што служе мађарској државној идеји, а ту је говора само о Хрватској, хрватском народу, и т. д. Државници „Народних Новина“ опет да се не покажу лошији, одговарају оним првима и ту је опет само говора о Хрватској, хрватским интересима и т. д.

Јасно је као два пут два четир и само глупом човеку морало би се доказивати, да се ова земља не зове Хрватска, него Хрватска и Славонија; да у овој земљи не живе само Хрвати, него да у њој живи скоро 700.000 православних Срба, осим повеликог броја Немаца, за тим Мађара, Чеха и Јевреја. Ако се дакле говори о овој земљи у опће, онда се мора говорити о Хрватској и Славонији, а ако се хоће говорити у опће о народу, који живи у овим земљама, онда се мора говорити о Србима, Хрватима, Немцима, Мађарима и т. д.

Осим Хрвата сви други народи, огранци су српског, немачког, мађарског и т. д. народа, и они неће да буду друго него што су. Бар ми Срби нећемо да променимо своје име за 50 новч. па да постанемо Мађари или Хрвати, него хоћемо да останемо Срби као народ. Ми смо пунољетни, развијени и телесно и душевно, па смо у стању сами собом и својом кућом управљати, и ако се тиче нешто и наше коже — нико нема права да за нас а без нас ради.

Према томе све установе земаљске нису хрватске и ми то никад признати не можемо, него обзиром на земљу: хрватско-славонске, а обзиром на народ опет не Хрватски, него свију народа ових земаља.

Сада нека нам кажу „Народне Новине“ којим правом и у смислу којега закона они загребачко свеучилиште, које му је законски назив „Свеучилиште Франје Јосипа I.“ — зову хрватским свеучилиштем? Којим правом они зову овдашње н. пр. судове — хрватски судови, хрватске власти, хрватске гимназије, хрватске школе? Све су то власти, судови, гимназије, школе у опће — установе у Хрватској и Славонији, у којим осим Хрвата и велики број Срба живи, дакле су то установе хрватско-славонске, а обзиром на народ хрватско-српске и т. д.

„Народне Новине“ ваљда тек неће порећи, да има нас Срба овде, да смо народ, да ми плаћамо државног пореза и других намета више него Хрвати, да дакле допринашамо својим новцем на издржавање тих власти, школа, судова и т. д

Али тако је код нас данас, и ради тога ми и сада тврдимо, да никада по Србе овде није било горе. Све — почев од бана па до последњег подворника у служби је велико-хрватске идеје, која не признаје српски народ.

Срби се одасвуда потискују, сви положаји данас су у рукама Хрвата, и то таквих, који су најжешћи противници свега што је српско.

Сва три одсека земаљске владе имају на челу Хрвате, а саветници њихови опет су скоро сами Хрвати. Ако се и нађе који Србин, положај тога је незнатан и он је просто немоћан, а и иначе не може ништа да учини својим положајем.

Нарочито се јасно опажа на просветном пољу, да се шири Хрватска На челу самог одсека стоји православни Хрват, а стара је оправдана реченица да потурица има већу чалму од Турчина. У нас има 17 државних средњих школа: гимназија, реалки, реалних гимназија што великих што малих, три учитељске школе, шумарске и ратарске, па осим на земунској реалци ни једног више Србина управитеља. Срба професора што има, ти се шаљу у чисто хрватске крајеве, док се на против у српске крајеве: Земун, Митровицу, Вуковар, Винковце шаљу нујжешћи стеклиши, најревнији апостоли Старчевићеве науке. — Ето н. пр. у Земуну професори и чиновници стварају силом од оних Немаца Хрвате, оснивају хрватско певачко друштво, читаоницу, а напротив ако се један Србин професор заузима за српске ствари, тога с места макну in partes infidelium, н. пр. у Сењ, где има 2—3 Србина професора, а тек по где који Србин ђак.

Кад је „Матица Хрватска“ ове године издала другу књигу српских народних песама под именом „Хрватске народне песме“ — онда је баш у „Народним новинама“ један професор приказао ту књигу па без икаква стида песме о Марку Краљевићу назива хрватским.

Сад је лако схватити, како ти професори своје ђаке уче, и какав ће појам тек њихови ђаци добити. — А зар је напокон то чудо, кад исти тај професор, који предаје српски језик и литературу — признаје, да он нема појма о српској књижевности.

Не стојимо ништа боље ни код судства. На челу судбеног одсека стоји Алоје Клајн, похрваћени Немац и то већ 14 година, а то је доба, које ће сви Срби чиновници — осим неколико улизица Клајнових — забележити најцрњим словима. Ни под најстрашнијом ером Мажуранићевом нису Срби чиновници већма прогањани него под Клајном. Што се затекло Срба на вишим положајима, то је све стерано, а њихова места заузели су најжешћи стеклиши. Код стола седморице има их само двојица од Срба, који се оба спремају у мир; код банског стола и председника и оба потпредседника нису Срби; тек шесторица већника од њих 36—37 Срби су. Имаде у земљи девет судбених столова, па ни једном није Србин председник. И тако доле све до најнижих.

Само крајње ограниченом човеку то не би био довољан доказ, да се Срби намерно потискују са свих положаја. Наши Срби посланици бранили су свој нерад, немар и рђаву политику тиме, што они бајаги имају моћи и уплива те тако бране српске интересе. Но уплив и моћ наших Срба посланика не вреди ни луле дувана, просто нису кадри ни једно подворничко место Србину испословати. То они сами признају, кад човек с појединцем од њих разговара, а опет за то кулуче влади.

У новије доба избила је још једна појава, која обележава начин владавине.

Једини адвокатски сталеж још има самосталност у нас па и ако је код нас неизмерно тешко добити право адвоцирања, јер по нашем садашњем адвокатском реду још из Банових времена, осим законом прописане праксе и положеног адвокатског испита, има човек да прође још читаво чистилиште, наздан да мољака да обија прагове велике господе, да тражи протекције у разних „упливних“ људи. Једва се тек смилују и после чекања од 2—3 године након свршене праксе добије право адвоцирана.

Сад је пак ушло у моду, да влада дели право адвоцирана пензијонираним судбеним чиновницима. Један судбени чиновник служи 15—20 година, па се пензијонира, добије 1500—1600 фор. пензије и право адвоцирања, док други морају да положе докторат, да конципирају по 4—5 и 5—6 година са малом платом, задуже се, ако су сиромашни. — Овај почне адвоцирати са готовим годишњим дохотком од 1500—1600 фор. а овај сиромах задужен без игди ичега. Лако је појмити какав је положај једнога а какав другога.

Чему се то ради? Ако је тај чиновник способан још за рад, зашто се пензијонира, зашто не остане у служби кад је и онако тужба, да се кубури са чиновницима, да је оскудица у њима? А ако он није више способан за чиновника, како ће бити способан за адвоката? Или зар је адвокатски сталеж какав азил за чиновничке инвалиде?

Али јасно је за чим се иде. Иде се за тим, да се и адвокатска самосталност стегне, јер онај инвалид — адвокат тек не ће смети опонирати влади — већ ради своје пензије неће.

То је опет у првом реду наперено против нас Срба, јер су адвокати још једини сталеж наше интелигенције, који смије да опонира. Чиновници не смеју већ по својем положају, учитељи махом комунални по готову не смеју, за свештенике се већ брине Његова Светост, да буду привржени влади и кортеши њезини, лекари с незнатним изузетком сви су које котарски, које општински па тако што посредно што непосредно под влашћу котарског престојника.

Дакле иде се за тим, да се још и утицај и самосталност адвоката парализира.

Ето такав је наш систем, гори него што је икада био, непријатељскији према Србима од и једног досадашњег.

Србенда.

ПОДЛИСТАК

АНАРХИЗАМ И УБИЈСТВО
КРАЉИЦЕ ЈЕЛИСАВЕТЕ.

На обали женевског језера у Швајцарској убијена је царица и краљица Јелисавета. Тамо је тражила мелема бољи својој а нашла је смрт. У суботу 29. септ. када је ишла паробродској станици, изашао је пред њу и убио је Лучени, талијански анархиста.

У државама и међу људима није било увек као што је сада. Некад је било да се продавало робље, после је било кметова на спахинским земљама и т. д. Данас тога нема, али је јад у другу руку. Нема сумње кад је све оно старо зло пало, не може ни вечито остати као што је данас, јер друштво иде напред.

Како је пало оно старо зло?

Кад су се људи просветили, прилике промениле, онда се и оно зло мењало и морало да нестане. Често се мењало мирним путем а често се мењало и револуцијама. Но, многе револуције нису донеле никаква добра, јер кад су и срушиле нешто, то се опет подигло. За што?

За то што није било још доста цигље и грађе, да се нешто ново назида — друштво није било још толико развијено.

Тако је и данас. И данашње ово зло стање пашће једаред. Али ће пасти онда кад буде све зрело за новије, савршеније друштво и свет буде напреднији. А пре него што то буде, може наступити ма што, оно се неће променити. Међутим о многим револуцијама се може рећи да су ускориле ствар, ал како? Онако, као кад је пиле у јајету развијено, мучи се већ да разбије љуску, а квочка дође па насилно куца и у томе му помаже Ако би то насиље било пре времена, и квочка разбила љуску пре него што се пиле развило, нема никаква успеха него још штете. Али је једно сигурно, да насиља, убијства, паљевине појединих људи нису никад ништа учинила и нису поправила друштвено стање ни за длаку.

Из тога је разлога анархизам глупост или боље рећи болест, а људи који мисле да убијством, рушевинама и паљевинама застраше велике и силне, те да ови промене то стање, болесни су.

Такав један недозрео, болестан човек је Лучени, који је прошле суботе пилом ударио и убио краљицу Јелисавету, надајући се тиме да ће нешто помоћи.

Данашње прилике су доиста зле. Нема ваљада никога, којега не тишти данашње тешко стање. Ено силни и моћни цар огромне Русије, увидео је куда ће нас ово стање одвести, ако овако устраје. Да би се данашње друштвене прилике поправиле и побољшале, позива државе да баце оружје на страну. Но плод ове спасоносне замисли још не може да блажи јад и невољу.

Труле и рђаве друштвене прилике родиле су анархизам. Анархиста не бира начин ни средство. Он немилице извршује оно што мисли да ће променути данашње прилике. У владарима, државницима, богатунима види он разлог данашњем злу. По његовом убеђењу нестаће и зла, кад нестане ових. Револвером, ножем, пилом, једном речи свачим што убити може, он се служи. Не пита је л' овај ил' онај заслужио смрт. Хоће ли што поправити друштвене прилике, ако угаси живот овог ил оног. Њему је све то једно. Главно му је да убија владаре, државнике и богаташе.

Што су друштвене прилике теже и горе то су и недела анархиста све грознија и многобројнија. Да се не упуштамо у набрајање силних анархистичких убијстава и других напада изнећемо само два три примера. Руски цар Александар, кога су прозвали »цар ослободилац« пао је од анархистичке руке. Председника француске републике, Карнота, такођер је убио један анархиста. А ево где је и краљица Јелисавета испустила своју племениту душу, под ударцем анархистичке руке.

Да анархисте хоће и уме само мало да проуче и размисле о неуспеху својих недела, они неби то више чинили. Али су они болесни људи који раде под утиском дивљих нагона и усијане маште. То се најбоље види на овоме примеру: Бечке новине донеле су недавно белешку: Дванајстогодишњи један дечак, када се расчуло да је Лучени убио краљицу, узео је нож и убио на улици једног човека, кога није никад познавао Ово дете свакако није правилно развијено, кад њега може навести такав случај да учини зло дело, који случај код милијуна других људи не ствара ни мисао, да тако што учине.

Са истог гледишта треба сматрати и Лученија. Њега су занели примери других анархиста и то тако иде даље. Где је овако растројено душевно стање повећано, тамо имамо најчистију врсту лудила, где неко без икаква повода коље, руши и пали а други убија себе ил скаче у Дунав.

Проучимо само и Лученија мало па ћемо се уверити, да тај човек није доиста као други.

Убица краљичин није се противио кад га ухватише и оковаше. Ишао је у затвор весело певајући и задовољно говорећи: »Ја сам за сигурно добро погодио. Ја сам је зацело убио«. На преслушању признао је судцу, да и кад му је добро ишло, он је осећао у себи и не знајући, да је анархиста.

И тако је краљица пала као жртва болесне и усијане маште анархизма. Она, која свога века никог увредила није. Та она и ако је била краљица, ипак није никад владала. Није ишла за славом, моћи и богатством

Као свака друга несретна мати била је исте худе среће. Многе и тешке породичне недаће сломиле су јој здравље. Особито смрт престолонаследника Рудолфа јако се коснула срца њена. Путовала је да нађе мелема, да нађе заборава ојађеном срцу своме. А свог живота што је чинила чинила је само добро, блажећи и ублажујући свугде јад и беду.

Државни прорачун.

Угарски министар прорачунао је, колико ће бити за идућу годину државна прихода и колико расхода.

По томе прорачуну биће и приходи и расходи нешто више од 503 милијуна форината, а остало би на крају сувишка 39 хиљада форината.

Владини листови се радују томе сувишку, јер веле: ко не потроши сав приход, него му на крају године остане одатле сувишка, то је добар домаћин, тај се неће даље задуживати.

Ми смо пре неки дан, казали о томе укратко своје мишлење, данас хоћемо да додамо још неку реч.

Да се запитамо: — Како смо дошли до тога, да можемо имати толико државног прихода, да стиже на све издатке, па да још нешто и остане? На врло прост начин. Од године 1867. па да донас створено је 36 закона о порези А сваки тај закон, ил је установио нову порезу, ил је повисио стару.

И да је створено још два-три нова закона о повишењу пореза, могло је бити и тридесет милијуна годишњег сувишка, а не тек 30 хиљада.

Сад настаје ово питање: Није ли народ сувише оптерећен тим порезама? Кад даде држави њено, остаје ли и њему толико, да намири своје потребе, те да се не мора задуживати? И ако је тако, онда је све у реду.

Али, ако народ не може да излази на крај и мора да се задужује, онда је пореза, коју данас плаћа, велика. И онда не може бити добар крај.

На жалост, морамо признати, да се код нас сваке године стотинама хиљада људи све већма задужују, а десетинама хиљада иду у бе кућнике. Код нас је већ више света, који нема ни куће ни земље, но који има. У томе бива све горе, а да је све горе, то није празна реч, него то доказују званични извештаји и бројеви о томе послу.

А чим је тако, онда нас не може обрадовати, што ће бити до године у државном рачуну, мало сувишка. Јер тај сувишак ће бити кратка века.

То је отприлике исто тако, као кад ратар увећава своје приходе по сваку цену. Реже виноград на род, сеје неколико пути узастопце пшеницу и т. д. Он ће тим начином постићи за неко време веће приходе, али ће му за тим земља толико малаксати, да му у будуће неће дати ни половину. Такво газдинство, које не рачуна са будућношћу, не пита шта ће бити доцније, које се само брине од данас на сутра, лакомислено је и штетно.

Па тако је то и у државном газдинству. Чим се од народа иште на рачун порезе, више но што он може стално давати, чим је пореза толика, да народ мора под њом да малакше, не радујте се тада сувишку, јер ће убрзо доћи дан, кад изнемогли народ неће моћи да даје ни оно што је најпотребније.

То је једно. Али има и друго зло. За последњих 10—12 година није подизана јако пореза на имање: нарочито не на земљу и кућу. То је остало по старом. Али се скоро утростручила пореза на потрошарину.

Ево како је с тим. На шпиритус, ракију, вино, пиво, добија држава близу 40 милијуна форината. А од све земљарине не добија толико. Међутим порезу на земљу плаћају они, који поседују ту земљу, плаћају према имању, приходу, али разне порезе на пиће плаћа сваки подједнако: сиромах као богаташ.

Та се пореза не плаћа с књижицом у руци. Него ту порезу плаћа сваки кад попије чашицу ракије, ил вина. Да није држава ударила намете на потрошарину и т. д. вино и ракија биле би јефтиније.

Тако је са месом, петролеумом, шећером и т. д. На све то удара држава намете, те је скупље. И онда плаћа тај намет и онај најсиромашнији, као и онај најбогатији.

Та пореза убија највише баш сиромашнији свет. И та се пореза диже.

За идућу годину прорачунато је да ће ући пет милијуна више порезе но ове године. Од тих 5 милијуна ући ће само 1 милијун више од непосредне порезе, која се плаћа према имању, а 4 милијуна ући ће од оног намета, који се не плаћа по имању, но га плаћа сиромах често јаче но богаташ. Тако рачунају да утерају само од потрошарине близу три милијуна више но лане, од соли ½ милијуна више и т. д.

Овај пут је веома опасан. Јер баш та пореза, која се нагло диже код нас и све једнако расте, произваћа још јаче осиромашавање сиромашнијих људи. И шта ће из тог бити напослетку?!

Има и где је већа пореза но код нас. Али се у тој ствари не пита: колико пада државне порезе на главу? Него се пита: Јер народ остао очуван? Јел та пореза тако утрошена, да се подигне снага народа? Где је народ јак, богат, где напредује, тамо је лако дизати порезу, неће је осетити. Ал где је народ осиромашио и иде нагло натраг, тамо је знак, да он не може да издржи ни онолику порезу, какву је плаћао до тада.

Кад овако посматрамо ствар, не можемо бити задовољни са догодишњим прорачуном. За сад је лепо читати тај прорачун, јер има сувишка, али се морамо питати: колико ће година бити у стању народ давати толико?

Нови Сад 3. септембра.

Опет анексија Босне и Херцеговине. Гласови о анексији Босне и Херцеговине, никако да умукну. Час избију на једној страни у виду, да Султан намерава да Херцег-Босну поклони Аустрији, час се чује, како се немачки цар Виљем заузео да европске велесиле истим земљама даривају Аустрију, па када се на тај начин опипа било јавног мишљења, и искуси хладан туш, онда се покушава на други начин, да се то постигне.

Наш извештач пише нам сада из Беча, да је један виши чиновник босанског одељења бечке јубиларне изложбе говорио да ће сада министар Калај пропутовати са једном већом комисијом виших чиновника целу Босну и Херцеговину, те да ће том приликом купити од народа потписе за анексију, како би се могло показати да сам народ жели да коначно припадне и потпадне под Аустрију.

Зар мисли г. Калај на тај начин да обави народно гласање, или како се иначе каже: плебисцит? Зар би то био народни глас, који би се извештачио са мачем у руци и са угроженим вешалима?

Ако баш Аустрија жели да чује мњење народа у Босни и Херцеговини, онда треба једна међународна комисија да изврши гласање народа, и онда би се тек дознала права воља онога народа, а така би комисија била и тим оправданија, што Босна и Херцеговина још стоје под контролом оних велесила, које су те земље на берлинском уговору предале Аустрији на привремену управу са одређеним задатком: да задовољи онај народ, а у првом реду уреди аграрне прилике, коју задаћу европска мандатарка ни у ком погледу није испунила.

Кроз Босну.

Много и много сам читао о Босни и Херцеговини, тим лепим српским покрајинама, и једва ми се једном жеља испуни, да својом ногом крочим на ту српску земљу. И ако је већина наших листова доносила жалосне вести из тих наших покрајина, то се ипак надах, да није све тако. Време ми беше врло одмерено те сам с тога решио да бар видим живот по већим варошима. Нећу се за сада упуштати, да изближе опишем све своје доживљаје. Изнећу само оно, што ме је управо запрепастило.

У Мостару нађох свога некадањег школског друга. Радост моја беше тим већа, што бар имађах некога, који ће ми све показати и разјаснити. На молбу моју одведе ме у уредништво „Српског Весника“. Честе заплене овога листа беху ми већ пређе познате но оно што у уредништву сазнадох, управо је страшно.

Нема те забране на целом свету, ма како она строга била, која би се могла упоредити са забраном Калајевом. Ова је јединствена, одвратна. За лист морају да приправе двапут и трипут толико рукописа, колико би било у ствари потребно. Па кад сав тај рукопис дође натраг из Сарајева, толико је прекрижено и забрањено, да лист не може ни на пола табака изићи. Многи ће помислити, да су чланци жестоки, те да забрана има потпуно право што ове плени. Но ко тако мисли тај се љуто вара.

Калајева забрана плени што јој се год свиди. Не пита се ту за право ни закон. Да је пак доиста тако, изнећу само два примера.

„Српски Весник“ хтео је да донесе један чисто економски чланак. У њему је изнесено худо и сиромашно стање сељака, који је материјално сасвим оронуо а делом и пропао. Износе се узроци његовом пропадању као неродица и зеленаштво, које као змија присојкиња исисава једном народу и последњу крваво стечену пару. Указује се народу прстом на земљорадничке задруге, као једини спас његов. Па се онда опширно бави земљорадничким задругама, њиховим врлинама и користи, које народ од туда чекају. Истиче се благостање сељака свугде тамо, где су већ ове задруге основане. Говори се о брзом развијању земљорадничких задруга код нас у Угарској и Троједници. Те живим примерима доказује, како је народ јадно и жалосно стајао пре него што је своју земљорадничку задругу основао, а како се брзо после тога подигао.

Цео чланак написан је био врло умерено управо одвише мекано. Па шта мислите, шта је радила Калајева забрана? Оно, што се неби догодило ни у једној много необразованијој држави. Тај чланак није могао угледати света, јер га је запленила славна Калајева забрана, запленила га пак за то, што износи бедно стање босанско-херцеговачког сељака и што му саветује, како да помогне сам себи.

Калају иде у рачун, да тај народ што више упропасти. Док он пак тако ради дотле се мора цео свет уверавати да је у Босни право благостање. Када сам прочитао тај запљењени чланак мени је памет стала. Но босанска забрана, дала ми је још један доказ више о своме савесном и поштеном раду. „Српски Весник“ хтео је без икакве примедбе да изнесе списак босанско-херцеговачких чиновника. Калајева забрана и ово је запленила. Сигурно за то, да неби свет прочитао она безбројна имена Ергера, Бергера, Менгера и т. д. који испуњују нејвећи број босанских чиновника. Хтедоше ми причати и о другим стварима које је славна забрана Калајева запленила, но мене је већ мука била спопала, и због овог што сам видео. Сад ми тек јасно беше што Босанац и Херцеговац уздишу за старом, суровом Турском владом. Кад се са уредништвом једнога листа тако ради, како ли се тек поступа према оном бедном сељаку: Коме се има јадник да потужи? Од кога правице да тражи? И ко ће га саслушати, ко ће ли правицу доделити? Зар они Хергери, Бергери Менгери и т. д? И оно мало лепих нада исчезе у мени. Паде ми на ум обећање и задаћа Аустрије, кад је у Босну ушла. Сравних њенога заступника са некадањим суровим и силним бегом.

И видех, да је онај много човечнији, милостивији, поштенији и праведнији био. Јадни народ у Босни и Херцеговини! Као избавитеља свога чекао је, да упозна образованост и просвету. Сада када ју је упознао, пишти јадан као гуја у процепу, те моли Бога, да поврати оно старо, варварско доба турско. Тако ето врши Калај своју културтрегерску мисију!

Vidi.

Политичке вести.

Угарски сабор. Седнице угарског сабора прекинуле су свој рад са несретног догађаја који се десио са краљицом и неће радити док се краљица не сахрани. Једино што се у понедељак одржала седница у којој се одредило ко ће да заступа угарски сабор при укопу краљичину. Даљи рад сабора наставиће се тек око 10. (22.) односно 12. (24) о. м. У првој од тих седница исцрпеће се дневни ред од последње седнице, која због ненадног догађаја са краљицом није могла бити одржана. У тој идућој седници требало би да се обави поименце гласање о Банфијеву предлогу за дневни ред, но питање је да ли ће се обавити јер ће опозиција повући свој предлог о ноименичном гласању. Једна од првих задаћа сабору била би да утврди дневни ред и по томе имао би Банфи да поднесе нове предлоге. Цео рад сабора у томе зависиће у главном од тога, да ли ће се царевинско веће упустити у вођење о предловима за поравнање. Пошто Банфи није у тој ствари искрен према опозицији то ова опет мора да сачека, шта ће се прво у Аустрији радити.

Католичка автономија. Одбор деветорице за католичку автономију, одржао је у понедељак по подне своју седницу у којој је поднесен предлог известиоца у погледу организације и делокруга автономног. Уједно је предлог тај раздељен члановима ради проучавања.

Немири на Криту. Адмирали су тражили да се одмах уклони из Кандије 15.000 башибозука, да се опозову турске чете и да се именује критски генерални гувернер. Уз то јављају енглески листови да су критски Хришћани сложно устали и иду на Кандију. Тек што се нису сударили са Мухамеданцима. Из Цариграда јављају, да је руска влада поводом догагађаја у Кандији отпремила ноту на министарске кабинете у Лондон, Париз и Рим, а из Одесе одаслала на Крит 100 пешака, 24 жандарма и исто толико коња. Одмах затим одаслаће и друга појачања. Француски брод „Адмирал Буве“ са 800 момака отишао је на Крит. Код Кандије се сад налази око 6600 момака европских чета. Међународне чете поселе су тврђаву Кандију и на платна градска поболе заставе руску, француску, енглеску, и талијанску.

Драјфусова парница. Француска штампа јавља, да је војни министар Зурлинден на основу проучавања свих списа у Драјфусовој парници изрекао своје мишљење, да је непотребна обнова Драјфусове парнице, а са овим мишљењем се сложио и председник Фор у министарском савету од уторника. Сва је штампа тог мишљења да је криза неизбежна, а проноси се глас да је министар председник Брисон покушао код генерала Брижера не би ли се он примио за војног министра у случају оставке Зурлинденове. Изгледа, да је Брижер вољан да се позиву одазове. У случају да министар председник Брисон у идућој седници министарског савета задобије већину за обнову Драјфусове парнице „Голоа“ јавља, да ће председник републике Фор поднети оставку, но пристати да се поново бира.

Шпанија и Америка. Сенат је усвојио законски нацрт у погледу запи ника, за мир са Америком. А исто тако је и комора усвојила записник у којем су означени предлози за мир.

ДОПИСИ.

Београд, 2. септ. („Нешто се иза брда ваља.“) Што није могла учинити ни једна влада код нас, то је учинила влада др Владана Ђорђевића. Она је постигла то, да данас није задовољна у Србији ни једна странка. Било је и до сад лоших влада, ал су бар те владе задовољиле своју странку. Влада доктора Ђорђевића није задовољила никога.

Не претерујем ни мало кад кажем, да оваког општег незадовољства у Србији још није било. Чисто изгледа, да је то намерно изведено и да се ту крију неки тајанствени рачуни.

Краљ Александар је далеко од Србије, у Карлсбаду, а краљ Милан је у Нишу. Сад је био на свечаности у Крагујевцу, где се много истицао и виђао се са својим личним присталицама. Јер он још увек има неколико људи, који плачу за њим, јер им је под њим добро ишло, и држе да је несрећа што се он одрекао престола. Па би ти људи разуме се и волели да се он врати.

Новине у Србији морају да ћуте, јер их немилостиво глобе и запљенују, ал што се мање пише по новинама тим се више говори по улицама. А шта се све не говори данас по Београду и то јавно?!

Највећма се говори о некој промени. А ту промену кажу, извршиће краљ Милан на рачун краља Александра. Пронели су се гласови, да се краљ Александар већ једном видео са својом матером, и да ће се опет састати с њоме у Швајцарској. Па се онда говори о некој промени владе.

Све се то не допада краљу Милану и много се говори о томе, да ће он учинити краја данашњем стању. Једном речи, у свој Србији се говори јавно, да краљ Милан конспирира против свог сина.

Владине „Мале Новине“ донеле су чланак, у коме оштро нападају на којекакве гласове и неистине, које се растурују по Србији. Именују чак и каване у којима се јавно причају ти гласови. Каже да су гласови важни, ал не каже какви су.

„М. Журнал“ одговара „М. Новинама“ и каже: „Разговори су слободни. Усмено саопштење мисли не може да се поднесе ни под један параграф о штампи. Колико смо ми могли дознати, оно што се иза брда ваља, неће никако бити пријатно „М. Новинама.“ Но шта је то што се иза брда ваља, о томе нико не пише.

Има знакова по којима се може закључити, да ће између краља оца и сина доћи до разлаза, а да краљ Милан, неће више никако отићи из Србије. Он се много ослања на војску, управо на више официре.

И мора се признати да је он имао многих пријатеља међу вишим официрима, јер је за време своје владе једино водио о њима бригу. Али се то сад већ јако променило. Официри се беху радовали да се војска наоружа новим оружјем, које је било већ поручено у Француској, али је то спречио краљ Милан, те је новац отишао на другу страну. У опште данашња спољна политика краља Милана не допада се никако официрима, те му и они окрећу леђа.

Нечега има у ваздуху и нешто се иза брда ваља, али над чијом главом ће се излити тај облак то не може нико рећи у напред.

Вести из места и са стране.

Краљица Јелисавета за Угарску. Ми смо већ у опису живота краљице Јелисавете нагласили колико мађарски листови жале за упокојеном краљицом. Изнели смо и то, да је она врло волела Мађаре. За доказ томе изнећемо из „Пешт. Лојда“ један занимљив догађај. Већини наших читалаца познат је овај догађај о мађарском грбу у Хрватској. Наиме без законитог права био је мађарски грб истакнут на згради финансијске управе у Загребу Хрвати озлојеђени што се овим чином вређа њихово законито право, скинули су доле мађарски грб. Ово је дигло велику прашину у Пешти. Тадањи угарски министар председник Тиса отпутовао је са два три своја друга одмах у Беч, да извести владара о овом догађају и да измоли од њега да се мађарски грб часно на поменутој згради подигне. Краљ је видео

да по закону нема места мађарски грб на зградама у Хрватској, те је сам рекао: „То је врло непријатан догађај.“ Угарски министри су наваљивали на краља но он је напослетку ово рекао: „Па добро, угарски грб биће са војничким почастима на своје старо место подигнут, али се мора одмах затим доле скинути. Тиме ће бити задовољштина дата и закон неповређен“. Тиса је био на ове речи владареве сасвим побледио и скрушено одговорио краљу: „То не може бити, Величанство, са тим се не можемо кући вратити“. Краљ се био на овај одговор врло разљутио и није хтео више да попушта. Усред седнице ушао је коморник и полугласно рекао краљу да га краљица чека. Краљ је са краљицом био позват на ручак код надвојводе Карла Лудвига. Краљ је одмах бацио списе из руку, устао и напустио дворану, без да је и једним покретом руке поздравио Тису и другове овога. Тек при излазу окренуо се и тихо рекао: „Сутра ћемо наставити“. Мађарски министри били су као утучени. Но сутра дан краљ их је весело поздравио и добре воље пристао на предлог угарског кабинета. Сам „Пештански Лојд“ истиче да је нежна женска приволела и задобила владара говорећи му: „Попусти, мужу мој, попусти сиротој Угарској“. Ето зашто Мађари толико оплакују смрт краљичину.

Имање краљице Јелисавете. Тестамент краљице Јелисавете није предат јавности, али се са поуздане стране дознало, да се имање краљичино састоји из дворца Ахилеона и дворца у Лајнцу које је добила на дар од краља. Дворац Ахилеон стао је равно један и по милијун форината. Намештај који се састоји из грчких и француских старина, процењен је на 500.000 фор. Дворац у Лајнцу оцењен је на 700.000 фор. Сем тога имала је краљица многе скупоцене адиђаре. Краљица је имала месечни паушал за путовање од 50.000 фор.

Убица краљице Јелисавете Лучени биће у октобру суђен. У овој ствари преслушани су многи сведоци. Чудновато је да нико није приметио кад је оружјем ударио краљицу, него су сви мислили да јој је само песницом нанео ударац. Тек кад је допраћен у суд рекао је полицајима шта је починио. Мислило се не би ли суд швајцарског савеза могао издати Лученија Аустро-Угарској, али је ово немогуће, јер у Женеви постоји члан закона по којем „онај који учини преступ на земљишту женевског кантона, подлежи женевском суду“. А исто тако не може бити издат ни по уговору за издавање криваца, који је склопљен између Швајцарске и Аустро-Угарске 1896., а ступио у живот 28. фебруара 1898. — На спроводу краљичину заступаће талијанског краља наследник престола, а црногорског кнеза Николу, кнежевић Данило. Престоничка штампа јако заступа мисао да се краљици подигне споменик. По досадашњем одзиву, изглед је да ће споменик бити јединствен у својој врсти, јер је већ досад скупљено за њега до 100.000 фор.

Опет једна проневера. Нема скоро дана а да се у нашој држави не открије каква проневера. У Пешти се ушло у траг великој проневери у градиву за лађе. Још летос се говорило о тим крађама, но дирекција је одлучно побијала те вести. Мањак од 16.000 тада је био вешто попуњен. Но сада се морала полиција умешати. Пет виших чиновника скинути су са звања. Управни инжинир дао је оставку. Један раденик признао је полицији, да му је у јулу месецу нудио један од највиших чиновника 200 фор. да запали градиво за лађе. Он није хтео но касније је доиста избила ватра у магазинима. Истрага се живо води и до сада је затворено преко 42 које чиновника које раденика. Сами виши чиновници су канда виновници били те ватре да би тиме осујетили попис грађевног материјала. Говори се да ће још неколико виших чиновника бити позатварано, јер се доиста ушло у траг великим проневерама. Заиста да сваким даном све лепше вести стижу о проневерама. Па да морал није у нашој земљи на високом ступњу!

Збор анархиста у Брислу. У Брислу је одржан у прошлу недељу збор анархиста, на којем их је било присутно до 150. Сви говорници изјавили су да убијство извршено над краљицом Јелисаветом није њихово заједничко дело, него да га је Лучени сам на своју руку радио. Уједно су осудили то недело, тим пре што је против женске особе изведено.

Канал на Ђердапу. Радови на каналу код Ђердапа готови су сасвим. Од недеље ће се чинити на њему покушаји с пловидбом и после тога ће бити предат промету.

Патријаршија . . .

У старо време није било тога Србина, коме од радости није срце заиграло, кад се приближио Карловцима. Како и да не!

Та ту је црква у којој се чува св. икона мајке Божије, коју су Срби пренели, кад су из Пећи дошли; ту је српска патријаршија, ту богословија, ту гимназија, једном речи ту је све, од када су га стерали на овај последњи бедем за очување своје индивидуалности, своје православне вере и српске народности.

Како је било некад?!

А сад?...

Недавно је дошао у Карловце један уважени српски родољуб са својом породицом, да обиђе своје пријатеље.

Домаћин проведе своје госте и одведе их у патријаршију, гимназију и богословију. У цркву не могоше јер је ова затворена била а не беше никога, као у опште што нема никога, који би странцима био на услузи, кад хоће цркву да разгледају и виде оне српске старине које се у њој чувају. У патријаршији поникао је овај разговор између поменутог домаћина и вратара.

Је ли Његова Светост код куће?

Није.

А били моји гости могли видети двор и слику »Сеоба Срба«?

Изволте код **милостиве**, па ако она дозволи — можете.

Домаћин и гости му погледаше се и ћутећки оставише патријаршески двор.

Боже, Боже, зашто Србин данас не приступа са оним осећајима у Карловце, као што је некад приступао.

К.

Најновије вести.

Ушли су у траг да је Лучени члан једног анархистичког друштва и шесторицу од друштва су ухватили.

Између Хемеркеста и Северног Капа нађена је једна флаша са једном картом Андреевом, која носи број 37. Садржина те карте није нам још позната.

ИЗ НАРОДНЕ ПРИВРЕДЕ.

Правила
СРПСКЕ НОВОСАДСКЕ ЦИПЕЛАРСКЕ ЗАДРУГЕ
(КАО ЗАДРУГА).

VII. Органи задруге.

Чл. 29. Задругом управљају:

1. Управа.
2. Надзорни одбор.
3. Главна скупштина.
4. Управник.
5. Благајник.
6. Деловођа.

А. Управа.

Чл. 30. Управа задруге састоји се из три члана председника, потпредседника и трећег члана које бира скупштина на годину дана, сваког за себе, натполовичном већином гласова.

Ако се при првом избору поделе гласови, онда се бира између она два кандидата, који су имали највише гласова.

(Има задруга, где се бирају чланови управе на три године, ал тако, да сваке године испада по један члан, те се то место попуњава. На тај начин може у задругу ући сваке године нова снага, ал не може да буде општа нагла промена, која прекида сваку везу с прошлошћу. Који ће члан управе испасти прве и друге године, решава коцка. Где је задруга велика, може број чланова управе бити већи).

Чл. 31. Ако који члан управе умре или иначе престане бити то, могу до прве идуће скупштине два заостала члана вршити његову дужност. Ако два члана управе престану бити то, има се одмах сазвати ванредна главна скупштина ради попуњавања тих места. Избор тих нових чланова важи за оно време, колико је важио избор оних чланова, које они замењују.

Чл. 32. Управа доказује своју законитост изводом из скупштинског записника.

Чл. 33. Задругу потписују правоваљано ма која два члана управе, тако, да под исписаном друштвеном фирмом или штамбиљом ставе свој потпис.

Чланови управе морају код суда где је трговачки регистар оверовити своје потписе или их послати суду оверовљене.

Чл. 34. Чланови управе састају се 1. и 15. сваког месеца у редовну седницу, када свршавају текуће послове и прегледају благајну. А осим тога састају се по потреби на позив ма кога свог члана. Решавају већином гласова. Но кад су у седници само 2 члана, онда морају бити закључци донешени једногласно.

Чл. 35. Дужности су управног одбора:

а) да води старање о целокупној задрузиној имовини;

б) да рукује свима пословима у радионици;

в) да сваких 15 дана, и кад год за потребно нађе, врши преглед благајне, свих књига и рачуна, и да сваку неисправност доставља одмах надзорном одбору и с њиме предузме потребне мере;

г) да за скупштину припрема извештај и потребне предлоге;

д) да извршује сва скупштинска решења;

е) да у прописано време, свака три месеца пријави суду сваки прираштај као и смањивање броја задругара.

ж) да у смислу закона сваке године пре 1. априла прегледа закључне рачуне и билансију од прошле године.

Чл. 36. Кад неко од чланова управе дозна за какав закључак или дело управе, које није по прописима ових правила, па одмах уложи призив и извести о томе надзорни одбор, онда није одговоран за онај закључак или учин.

Б. О надзорном одбору.

Чл. 37. Надзорни одбор задруге састоји се из 3 члана: председника, потпредседника и трећег члана, које бира скупштина на годину дана, сваког за себе натполовичном већином гласова.

Ако се при првом избору поделе гласови, онда се бира између она два кандидата, који су имали највише гласова.

Чл. 38. Ако који члан надзорног одбора умре и т. д. (остало је истоветно са §. 31.)

Чл. 39. Надзорни одбор доказује своју законитост изводом из скупштинског записника.

Чл. 40. Надзорни одбор састаје се у седнице редовно двапут сваког месеца, а ванредно по потреби.

Седнице сазива председник а ако је спречен онда потпредседник.

Чл. 41. Чланови надзорног одбора решавају већином гласова. Но ако су само два члана присутна онда морају бити закључци једногласни.

Чл. 42. Дужности су надзорног одбора:

1; да стално контролише рад управног одбора;

2; да сваког месеца двапут и кад год за потребно нађе врши и сам преглед благајне, књига и рачуна;

3; да управном одбору ставља примедбе на његов рад и даје му упутства у том погледу;

4; Да неодложно и према свакоме предузима мере у циљу заштите задругиних интереса;

5; да прегледа закључне рачуне, билансе и да поднесе главној скупштини задругара извештај о своме раду у прошлој години, као и предлог о том, да ли да се даде или не, управи опросница;

6; кад надзорни одбор примети да неки члан управе ради против прописа ових правила, или против закључка главне скупштине, или против правилника, који ће се прописати, онда надзорни одбор има права таквог члана уклонити од дужности. Само је у том случају дужан надзорни одбор да без оклевања поради, да се сазове главна скупштина задругара и да изнесе пред њу све неправилности које је нашао у раду уклоњеног члана.

У осталом има надзорни одбор сва права и дужности, које му прописује 194—196 чланови трговачког закона.

В. Управник задруге.

Чл. 43. Председник управног одбора у исто је време и управник задруге, и њен законити представник.

Чл. 44. Дужности су управника:

1; да руководи свима пословима и извршује решења управног одбора;

2; да распоређује послове на задругаре и раденике, и да им даје потребан материјал;

3; да се стара да послови у радионици теку правилно и да се на време свршавају;

4; да прима израђене предмете и уводи их у инвентар;

5; да по упутствима управног одбора и оценама оцењивачког одбора распоређује израђене предмете и прима нове поруџбине;

6; да израђује платне списке и ове са потписом својим шаље благајнику на исплату;

7; да се стара о тачном скупљању фондовних улога;

8; да води надзор о тачном долажењу задругара на дужност;

9; да се стара, да се ученици поучавају у занату и да се с њима човечно поступа;

10; да ситније размирице између задругара сам расправља, а веће доставља управном одбору;

11; да управном одбору подноси предлоге о свему што би се тицало бољег и тачнијег вршења послова у задрузи; и

12; да даје одсуства, и то: редовним задругарима један, привременим до три дана а ученицима до седам дана највише.

Чл. 45. Управник задруге не може у исто време бити и његин благајник.

Г. Благајник задруге.

Чл. 46. Благајника бира управни и надзорни одбор. Он не мора бити члан задруге, али мора бити вичан благајничким пословима.

Да ли ће и колико благајник полагати задрузи на име кауције, решава управни одбор.

Чл. 47. Благајник је одговоран за сваку штету коју би задрузи причинио.

Чл. 48. Благајник је у исто време и књиговођа задруге.

Његов рад подлежи сталном надзору управника задруге, и повременом надзору управног и надзорног одбора. Нарочито мора сваке године саставити на време билансију која мора бити по прописима члана 199. трг. закона.

Чл. 49. Управни одбор одређује колику ће суму новаца моћи благајник код себе држати.

Сав остали приход предаваће благајник на приплод задрузи.

Поједине потребне суме изузимаће благајник из новчаног завода по одобрењу управног одбора.

Д. Деловођа.

Чл. 50. Деловођа је у задрузи лице, које за то одреди управни одбор.

Он може бити председник ил други члан задруге и води техничку страну радње.

Е. Главна скупштина.

Чл. 51. Сви чланови задруге састављају главну скупштину.

Сваки задругар има на скупштини само један глас; он мора тај глас употребити лично и не може га пренети на другога.

Редовна главна скупштина бива сваке године најдуже у априлу. Редовну главну скупштину дужан је сазвати председник управе.

Ванредну главну скупштину сазива председник управе, кад пронађе, да је то потребно. Но он је сазива и онда, кад то закључи управа, или надзорни одбор, или то затражи од њега бар петина свију задругара. У последњем случају подноси ова петина задругара председнику управе писмен захтев, у коме наводи узроке, због којих тражи, да се сазове ванредна главна скупштина, па и предмете који ће се расправљати на тој скупштини.

Главну скупштину сазива председник управе тако, да мора известити сваког задругара засебно. Позив на скупштину мора бити прилепљен и на стану задруге. Између позива и скупштине мора протећи бар 8 дана, а у позиву морају се назначити сви предмети, о којима ће се расправљати на скупштини.

Главна скупштина решава пуноважно онда, кад се на њој искупи половина свију задругара. А кад се не искупи толики број, онда председник управе сазива у току од 8 дана другу главну скупштину, која ће пуноважно решавати без обзира на број чланова. У позиву на ову другу скупштину мора се то изрично навести.

Скупштина бира себи председника и перовођу.

Чл. 52. Где год није у овим правилима друкчије наређено, решава главна скупштина са натполовичном већином гласова. — Кад је о предлозима реч, гласа се јавно, осим кад је у питању искључење задругара и примање нових чланова. Ван тога се гласа тајно, цедуљицама, при свима изборима.

Јавно гласање бива устајањем или подизањем руке. Но кад захтева председник или четвртина скупштинара, мора се гласати поименце, прозивањем.

Кад је о предлогу реч, а гласови су наједнако подељени, онда је предлог пао. Кад при избору буде једнак број гласова, онда решава коцка, коју вуче председник.

Чл. 53. Главна скупштина бира цедуљицама и одвојено:

а) председника и перовођу скупштинског;

б) управу;

в) надзорни одбор;

г) три члана који ће са управом и надзорним одбором потписати записник скупштински.

Избор бива натполовичном већином гласова. Ако при првом гласању не добије ни један члан натполовичну већину гласова, онда се гласа по други пут и то само на оне, који су имали највише гласова. Часници, којима је истекао рок, могу бити бирани поново.

Чл. 53. Предмети о којима решава главна скупштина ови су:

а) извештај управе и надзорног одбора о раду задруге у прошлој години;

б) прегледање рачуна, установљење билансије и распореда са добитком;

в) давање опроснице управи и надзорном одбору;

г) одобрава прорачун свију годишњих прихода и расхода.

д) одређује плату управнику, благајнику и деловођи. Одређује евентуално награду управном и надзорном одбору.

е) измена правила, ако би било о томе редовно поднешеног предлога;

ж) предлози појединих задругара

з) примање и искључење задругара.

У осталом главна скупштина решава о свима оним предметима, о којима може решавати на основу члана 179. трговачког закона.

VIII. Књиговодство.

Чл. 54. У задрузи ће се водити ове књиге.

1. Пописник (инвентар;)

Ручна књига или подсетница, у којој ће се бележити сви издатци, сва примања, сва дуговања и све што је по појединим пословима било;

3; дневник, у коме ће се бележити засебно примања а засебно издавања; и

4; партијалник, или књига вересије, у коме ће се по партијама бележити сва задрузина дуговања и потраживања.

Све горе побројане књиге водиће благајник.

Чл. 55. Осим књига именованих у горњем члану, у задрузи ће се водити још и ове:

1: инвентар алата и прибора;

2; књига материјала у којој ће се по партијама заводити свака количина набављеног материјала;

3; књига израђених предмета, у којој ће се по партијама заводити сви изређени предмети са њиховим ценама;

4; књига проданих предмета;

5; књига поруџбина;

6; књига службеник, у којој ће се бележити коме је материјал издат, кад и у којој количини, и за израду кога предмета; а за тим: кад је дотични примио предмет на израду и кад га је израђеног предао: и најзад; од кога је материјала и колико претекло. Ову књигу подписиваће обе стране.

Ко ће коју од горњих водити, одредиће управни одбор.

(Овај цео одељак може изостати из правила. Ми смо га ставили више ради обавештаја самих задругара.)

Вести.

Задужбина за трговце. У извештају Матице Српске, што је поднет прошлој главној скупштини читамо о задужбини гђе Јулке удове Љубе Недељковића ово: „Повереник Матице Српске у Вршцу, госп. Милан Ј. Георгијевић, јавио је још прошле године, да гђа Јулијана Недељковићка рођ. Барбуловићева у Вршцу, удовица иза врсног родољуба, трговца вршачког Љубе Недељковића, хоће да оснује задужбину и да је преда Матици Српској на руковање. Та би задужбина изнела 30000 фор. а ступила би у живот после смрти гђе Јулијане Недељковићке. Сврха јој је пак, да се у роковима од 5 година сакупљена петогодишња камата исплати једном сиромашном, примерном и ваљаном младићу трговачког реда, српске народности и православне вере, који се мора Српкињом православне вере венчати или таковом већ венчан бити, са обвезом с његове стране, да исту своту (петогодишњу камату) само као основну главницу на оснивање своје трговачке радње, ма које струке, употреби и да се у једном већем српском месту у Угарској има настанити. Избор тих трговаца спроводиће сваких пет година редовна годишња Главна Скупштина Матице Српске, а првенство имаће рођаци оба завештача; на друго место долазе Срби родом из Вршца а после Срби у опште из земаља круне св. Стевана. На даље питање поверениково, да ли се Матица прима те задужбине, одговорено му је, да се Матица у начелу прима управе задужбине Љубе и Јулијане Недељковића; но како је сврха те задужбине врло удаљена од сврхе и задатка саме Матице, а та је: да шири и унапреди просвету, било би добро, да се поред поменуте сврхе установи још и једно питомачко место за слушаоца више трговачке академије. Тако би се очувала намера завештачице а и Матица би остала у оквиру своје сврхе и свога задатка. — У току преговора са госп. Јулијаном Недељковићком, који су и усмено вођени, јер је госпођа тога ради и у Нови Сад дошла, би установљено, да се на њене сврхе — помоћ младом трговцу-почетнику — сваки пет година изда 4000 фор. и да се, још и по одбитку управних трошкова, половина од преосталог прихода има придодати капиталу а половина употребити на књижевне сврхе. Кад је фискал друштвени у смислу те одлуке нов нацрт за основно писмо саставио и госпођи Јулијани Недељковићки на потпис послао, не хтеде га госпођа потписати, већ га врати с писмом, у ком жели, да се на основном писму неке сасвим нове измене учине. Те су измене, да Србин питомац-трговац мора бити између 24 и 30 година; да мора бити ожењен са Српкињом правосл. вере или се у року од шест месеца а од дана избора мора оженити; да мора доказати да је сиромах, али телесно и умно здрав и примерног владања и да се после избора од Матичиног повереника-лекара мора дати поново прегледати; да је поред теорије и практично био у отвореној трговачкој радњи; да му се половина припомоћи изда одмах чим му избор буде правоваљан а друга половина после шест месеци. Завештачица жели још да питомац поднесе од црквених одбора оних места, где се у последње доба бавио, сведочанства о свом религиозно-моралном владању: да ли показује интересовања и љубави према српским институцијама, према цркви, школи и т. д., јер племенита завештачица не би никако хтела, да јој је питомац можда и такав жалостан Србин, који према тим нашим светињама нема срца ни осећаја, него се од истих туђи и можда чак и против опстанка им ради. Разуме се, да се то тиче свију молиоца па и рођака фундатора. Даље жели госпођа да се удеси још формулар и ред, по ком би рођаци, њени и њеног мужа, имали удела при избору. — Управни је Одбор све те жеље, које показују толико лепоте душе и чистог родољуља госпође Јулијане Недељковићке, усвојио и фискала друштвеног упутио, да према њима наново редигује и састави нацрт основног писма, па да га пошље племенитој госпођи на потпис.„

Званичне забелешке будимпештанске берзе

1. (13.) септембра 1898.

Пшеница банатска, стара, каквоћа по хектолитру од 75 до 81, цене од 100 килограма од 8 ф. 75 н. до 9 ф. 30 нов.; **потиска** стара, каквоћа по хектолитру од 75 до 81 цена од 100 килограма од — ф. — н. до — ф. — н.; **нова** од 8 ф. 95 н. до 9 ф. 50 н. **пештанска**, стара, каквоћа по хект. од 75 до 81, цена од 100 килгр. од — ф. — н. до — ф. — нов. **нова** од 8 ф. 95 н. до 9 ф. 50 н.; **бачка**, стара какв. по хкл. од 75 до 81, пена од 100 кгр. од — ф. — н до — ф. — н. нова од 8 ф. 95 и до 9 ф. 50 н.

Раж, нова, прве врсте, каквоћа по хектолитру од 70 до 72, цена од 100 кг. од 6 ф. 95 н. до 7 ф. — н.: друге врсте, каквоћа по хектолитру од 70 од 72 цена од 100 кг. од 6 ф. 85 н. до 6 ф. 90 нв.

Јечам, нови, за пићу, каквоћа по хкл. од 60 до 62 цена од 100 кгр. од 5 ф. 45 н. до 5 фр. 90 нов.; за пециво, какв. по хл. од 62 до 64, цена 6 фор. 25 н. до 6 ф 80 н.; за пиваре, каквоћа по хектолитру од 64 до 66, нова 7 ф. 30 н. до 8 ф. 20 н.

Зоб нова, каквоћа по хектолитру од 39 до 41 цена од 100 кгр. од 5 ф. 40 н. до 5 ф. 70 нов.

Кукурув стари, банатски, какв. по хл, од — до —, цена од 100 кгр. од 5 ф. 30 н. до 5 фор. 35 н. **остали**, каквоћа по хкл. од — до —, цена од 5 ф. 25 н. до 5 ф. 30 н

Репица, каквоћа по хектолитру цена од 100 кгр. од 11 ф. 50 н. до 12 ф. 25 н.

Проја, каквоћа по хектолитру од — до —, цена од 100 кгр. од — ф. — н. до — ф. — н.

Маст, 100 кгр. 64 ф. — н. до 64 ф. 50 н.

Сланина, 100 кгр. 57 ф. — н.; сушена 63 ф. — н.

Шљиве, босанске 100 кгр. од 10 фр. 25 н. до 17 фор. — н.; славонске 100 кгр. 14 ф. 50 н. до 15 ф. — н.

За пренос робе на лађама плаћа се до Будимпеште од 100 килограма по **Дунаву**: од Панчева од 21 нов. до 23 нов. од **Новог Сада** од 18 нов. до 20 н. од **Бездана** од 13 н. до 14 н.; по **Тиси**: од **Сегедина** од 22 н. до 24 н. од **Сенте** од 21 н. до 23 н. од **Титела** од 19 н. до 22 н.; по **Сави**: од **Митровице** од — н. до — н.; по **Бегеју**: од **Темишвара** од 31 н. до 33 н. од **Вел. Бечкерека** од 21 н. до 23 нов.

*

Течај златног и сребрног новца на будимпештанској берзи

1. (13.) септембра 1898.

Дуката	5 ф. 69 н.
Наполеондори (20 франака)	9 ф. 53 н.
Угарска златна рента	120 ф. 40 н.
Угарска крунска рента	90 ф. — н.
Аустријска златна рента	121 ф. 20 н.
Немачке државне марке (од 100 мар.) .	58 ф. 82 н

Преглед трговине у прошлој недељи.

Петролеј: фијуманско-амерички петролеј 21 ф. 50 н. фијуманско-руски петролеј 17 ф. 50 н., салонски, оршавски петролеј 16 ф. — н., кроншатски петролеј 14 ф. 50 н., све од 100 кил. нето са 20 проц. таре са бурадима, царина се узима у Будимпешти; **угарски** петролеј са три крста 17 ф. 75 н., са два крста — ф. — н. нето од 100 кил., нето тара инклузиве Барел аб Будимпешта.

Шећер: Прва врста 37 ф. — н., шећер на коцке 38 ф. — н., лошији 36 ф. — н. франко у Будимпешти. Све од 100 кил.

Вуна: летња 64—65 ф., боља роба 90—93 ф., зимска 90—93 ф., бела летња — — — ф., лошија бачка 85—90 ф., бачка без мане — — — ф., цигаја 86—90 фор. Све од 100 клгр.

Трговина.

НОВИ САД, 3. септембра. Пшеница прве каквоће фор. 8·60—70 н. Пшеница средња ф. 8.30 50—— н. Пшеница лакша роба ф. 8·——— н. Наполица фор. 7·10—50 н. Јечам нови ф. 4·80—90 н. Зоб ф. 5·——— н. Кукуруз у зрну ф. 4·70 - 90 н. Маст 68 фор. Сланина сува 68 фор. дебела паљена 70 фор. Све од 100 килограма.

Свињи угојени тешки	51—52 нов.
„ средњи . .	48—49 нов.
„ лаки . . .	44—46 нов.

Све од 1 килограма.

Теоци .	30—34—— нов. по клгр.
Јагњци	7—12 фор. по пару.
Овци .	8—16 фор. по пару.

*

Стање воде под Новим Садом.

2. септембра било је	1·14 мет.
3. септембра било је	1·06 мет

*

Брашно, 26. авг. по нов. кал. **Фино** брашно: Нумера 0 — 16 ф. 20 н.; — 1. — 15 ф. 60 н. 2. — 15 ф. —.; 3. — 14 ф. — н.; брашно за **лебац**: Нумера 4. — 13 ф. 40 н.; 5. — 12 ф. 80 н. — 6. 12 ф. 20 н.; — 6а. — фор. — н.; — 7. 10 ф — н. брашно **несејано**: I. — 10 фор. 40 н.; II. — 10 ф. — н. **мекиње**: 4 ф. 40 н.; **грис** прве и друге врсте, 17 фор. — н.; трећа врсте: 16 ф. 20 н. Све од 100 килограма. Цене су парног млина Валтазара Фајта у Новом Саду.

*

БЕЧ, 13. септ. п. рим. (Оригинални извештај са марвеног вашара на св. Марксу од фирме Т. Бајић и Ђ. Остојић.) На данашњем вашару било је пријављено 7451 к., дошло је 3136 ком. млађе врсте, 3933 комада угојених мађ. соја. — Свега 7069 комада дотерано.

Трговина је била трома.

Продало се:

Прима роба	50—— н.	изнимно 51 н.
Средња „	49—50 н.	
Сремска „	49—50 н.	
Назимад „	46—54 н.	

Цена је сланини 57—— ф.
„ „ масти 60—— ф. Све од 100 кгр.

Вашар рогате марве.

На јучерашњем вашару рогате марве беше дотерано свега 5272 комада, од којих беше 3568 угојених и 1703 ком. мршавих.

Трговина је била живља.

Немачке прима — — —	40—41 нов.
Слабије — — — — —	35—38 „
Мађарске прима — — —	35—36 „
Средње — — — — —	28—32 „
Бикови немачки прима —	32—36 „
Бикови немачки слабији —	28—31 „

од 100 килограма живо мерено, изузимајући потрошарину.

ПРИПОСЛАНО.*)

Конзултирајмо кућњег лекара!

Крондорфски киселљак

410 3—10

Крондорфски киселљак препоручује се са најбољим успехом у болести ПЛУЋА, СТОМАКА или БЕШИКЕ.

ГЛАВНО СТОВАРИШТЕ ЗА НОВИ САД: **Н. ДИМОВИЋ.**

*) За ствари под овом рубриком не одговара уредништво ни у ком погледу. У.)

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Дао сам у штампу роман под насловом:

„ТРУЛЕЖ.“

У том се роману цртају прилике и догађаји из нашег народног живота а из најновијег доба.

Књига ће изнети бар 15 штампаних табака осмине и цена јој је 1 фор. у претплати. Дућанска цена биће повишена према величини књиге.

Књига ће бити готова кроз месец дана, а претплата и имена предбројника шаљу се потписаном у Нови Сад.

У Новом Саду 10. августа 1898.

Јаша Томић.

ОГЛАСИ.

МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА
СВЕТОЗАРА НИКОЛИЋА
у Меленцима

петребује неколико помоћника, који су добри продавци, Плата од 180—240 фор са костом и станом. Првенство имају, који одма могу ступити 460 1—3

МЕШОВИТА ТРГОВИНА
ЖИВЕ ТОКИНА
У УЗДИНУ (Ozora)

потребује једног млађег спомоћника који је српском романском и немачком језику вичан. 458 1—3

СВОЈЕВОЉНА ПРОДАЈА.

Долепотписани продајем своју кућу **У ЕРДЕВИКУ** која се налази на најживљем месту у жељезничкој улици. Кућа је за сваког обртника подесна, права ковница.

Ближа извешћа даје сопственик

Петар Неофитовић у Ердевику.

454 2—2

А. РАБШТЕРНА СИНОВИ
НОВИ САД.
ПЕЦИВО
ШЉИВОВИЦЕ И КОМОВИЦЕ
СИРЋЕТА И ЕСЕНЦИЈЕ
ФАБРИКА.
Разашиљемо по жељи ценовнике
376 4—6

МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА
МЛАДЕНА НАСТАСИЋА
У МОХОЛУ

потребује неколико млађи спомоћника, знање српског и мађарског језика. Ступање одма. 455 2—2

МАЛИ ОГЛАСИ.

Тражим солидну женскињу, која се разуме у домазлуку и која би ми водила кућу. Не сме бити млада, већ тако око 40 година. Услови су повољни. Понуде се шаљу уз прикључење поштанске биљеге од 10 нов. на администрацију „Заставе“ под шифром „ДОМАЋИЦА.“ 1 3 461

СВЕТСКИ ПАТЕНТ
ХИГЕНСКЕ АСБЕСТ-ПОЛОГОМ СТОПАЛЕ.

Нов проналазак, који је као проналазак дугогодишњих покушаја и великих напора познат један од најважнијих органа ногу стално здравом да одржи, нема транспирације, нема жуљева, нема тврдине, нема промразе, нема испаравања, нема знојења више, увек одбрањено од хладноће и влаге, после кратке употребе олакшање у ходу код онога, који снабде своје ципеле са др. Хеђеша патент-асбест-полог-стопалом.

Цена по пару 1 фор. 20 новч., за децу 60 нов. у коликој се мери овај полог употребљује, најбољи је доказ што је ц. и к. заједничка и кр. у. домобранска војска 21.900 пари наручила, које је већ одпослато.

Пошиљка само са поузећем. Проспекте захвале и разјашњења бесплатно. Општа абсентне робе фабрика Будим-Пешта VI. Szív-utcza 18.

Препродавцима уобичајени рабат. 148 23—50

На продају једино место у **Новом Саду** код **Кертес Мор-а** Mödlinger Schuhfabrik.

Купујте разредне лозове
у
БАНКАРСКОЈ РАДЊИ ХЕХТА
Будимпешта, Ferencziek-tere 6.

Вучење VI. разреда почиње 14. септембра а завршује се 13. октобра. Главни згодитци су: 600.000, 400.000, 200.000, 100.000 итд. круна. Куповна цена целог лоза јесте: 80 фор., пола лозе 40 фор., четвртине лозе 20 фор., а једне осмине лозе 10 фор.

4—8 449

СРПСКА КЊИЖАРА И ШТАМПАРИЈА БРАЋЕ М. ПОПОВИЋА
У НОВОМ САДУ.

За наступајућу школску годину
код нас се могу набавити све
ШКОЛСКЕ КЊИГЕ
за 1898—9. годину.

На школским књигама НАШЕГ издања дајемо купцима 33⅓% рабата
На школским књигама СТРАНОГ приватног издања дајемо 12% рабата
На издањима ДРЖАВНИМ, будимским и загребачким дајемо 6% рабата

Осим књига имамо и остала учила за школе, а осим тога и богато стовариште писаћег и цртаћег прибора у опште.

Молимо за што многобројније наредбе које ће брзо и тачно бити обављене.

НОВИ САД, августа 1898. С поштовањем

БРАЋА М. ПОПОВИЋИ.

439 3—3

Главни уредник Јаша Томић. Одговорни уредник Константин Бранкаровић. Српска штампарија дра Свет. Милетића у Новом Саду.